

AÇIK MEKTUP

Dr. Halim DİNÇ
İstanbul Tabip Odası
Yönetim Kurulu Üyesi

Sayın Hür (!) Teşebbüs,

Bir, iki dakikanızı alabilir miyim? Hayır, ekonomik bir tartışmaya girişmeyeceğim. İzin verirseniz, sadece, eski bir deyim kullanırsak, mal bulmuş mağribî gibi sarıldığınız şu (**HÜR**) kelimesini ele almak istiyorum. Asırlarca, hususi teşebbüs, serbest teşebbüs diye tanınan şey, ne hikmetse son senelerde birdenbire hür teşebbüs oluverdi. Şimdi bana, ikisi de aynı şey, tesadüfen öyle söylemeye başladık, ne önemi var demeyin lütfen. Kırk yıllık Yani, birdenbire ben Kâniyim diye ortaya çıkarsa, işin içinde başka işler var demektir.

Ota Okul ve Lisedeki hocalarımız, bize, arapça kökenli «HÜR» kelimesi ile, Farsça kökenli «SERBEST» kelimelerinin Türkçede rastgele kullanılamayacağını söylemişlerdi. Herhalde size söylenmemiş olacak veya unuttunuz.

Şimdi, şöyle bir şey desem: «Bu sene Avrupa HÜR güreş şampiyonasında takımımız yine derece alamadı.» Efendim? Bir şey anlamadınız mı? Tabii anlamadınız, çünkü türkçe açısından zırva bir şey söyledim. Ancak Türkçe açısından Hür güreşler ne kadar zırva ise, ucuza alıp pahalı satmanın, faizcilik yapmanın kibar adı olarak kullanılmak istediğiniz «Hür Teşebbüs» de o kadar zırvadır. Bir geçit için «Serbest Geçit» yerine «HÜR Geçit» demek ne kadar anlamsız ise, pazar ekonomisinin kurallarına göre, keyfince iş çevirmeyi anlatmak için «Hür Teşebbüs» demek de o kadar anlamsızdır. «Bu ceketin içinde kolum serbest değil» yerine, «kolum hür değil» demek, nasıl deli saçması ise, ekonomik Serbest Teşebbüse, durup dururken «**Hür Teşebbüs**» demeye başlamak da o kadar deli saçmasıdır.

Türkçede «Serbest» kelimesinin kullanılma alanı geniş olduğu halde, «Hür» kelimesinininki dardır. Hür'ün kullanıldığı her yerde «serbest» belki kullanılabilir, fakat «Serbest»in kullanıldığı her yerde, yukardaki örneklerde gördüğümüz gibi «Hür» kelimesi kullanılamaz. Evet maalesef Türkçe dili kurallarına göre, «Serbest Teşebbüs»teki «Serbest» yerine «Hür» oturtulamıyor. Ama, abdestsiz namaz gibi, ben yaptım oldu dersiniz, o başka!

«Hür» kelimesinin manevî bir ağırlığı vardır, karşıtı da doğrudan doğruya «**esir**»dir. Hürriyetin karşıtının «Esaret» olduğu gibi. Serbest Ekonomik teşebbüse «Hür Teşebbüs» diyen bir mantığın Devlet

Teşebbüsüne de «Esir Teşebbüs» demesi gerekir. Yoksa! Acaba, Hür teşebbüs deyimini içinde bulunduğumuz düzende, serbest teşebbüsün hür, Devlet teşebbüsünün ise onun esiri olduğunu vurgulamak, bunu bir türlü göremeyen gözlere, anlamak istemeyen kafalara sokmak için mi kullanıyorsunuz?

Doğrusu, koskoca özel teşebbüsümüze, böyle kelime oyunlarına, yutturmacalara kalkmasını, ben, hiç yakıştıramıyorum. Adama, tuttuğu yolu mertçe savunamıyor demezler mi?

«Hür Teşebbüs» deyimi için, hiç İngilizcedeki «Free», Fransızcadaki «Libre» kelimelerine sarılmaya kalkmayın. Bu dil yutturmacasına orada da bir bahane bulamazsınız. Bizde, Hür ve Serbest kelimeleri arasında paylaşılan anlamları, bu dillerde bir tek kelime taşır. Evet, Hürriyete, İngilizler «Freedom», Fransızlar «Liberté» derler ve serbest teşebbüsün İngilizcesi «Free Enterprise», Fransızcası Libre Entreprise»dir. Fakat serbest güreşler de İngilizcede «Free Style Wrestling», Fransızcada «Lutte Libre»dir. Serbest geçişin adı da İngilizcede «Free Passage», Fransızcada «Passage Libre»dir. Kısacası her iki dilde de başka kelime yoktur ve bir tek kelime bizdeki iki anlamı da taşır. Böyle işte İngilizcedeki «Free», Fransızcadaki «Libre» kelimelerini, keyfimiz şöyle isterse hür kelimesine, keyfimiz böyle isteyince de serbest kelimesine çeviremeyiz. Çevirmizi ancak, Türkçeye göre gerektiği yerde hür, gerektiği yerde serbest kelimeleri ile yapabiliriz.

Peki, bütün bunların böyle olduğunu, bazısının isimleri önünde koca koca Prof. titreri olan, parti başkanlıkları bile yapan, Hür (!) teşebbüsçü sayın büyükler bilmemezler mi? Bilirler elbet. Herin de çok iyi bilirler. Çünkü bir çoğunun Türkçeyi de, Fransızca ve İngilizceyi de, benden çok daha iyi bildiklerinden eminim. İnsan, elinde olmayarak, acaba, meşhur. arz ve talep yasası yanında, — bazılarınız için — çıkar ve kâr uğruna, her şeye, bu arada yalan ve yutturmacaya da izin veren, başka bir özel teşebbüs yasası mı var diye düşünüyor. Ne dersiniz? Galiba var. Bazılarınızın, içinden, galibası fazla, elbette var dediğini duyar gibi oluyorum. Bence bu yutturmacaya bu kadar sıkı sarılmaktan amaç, sömürünün temel mekanizmasını, Hürriyetle ilgili bir şeymiş gibi göstermek, herkesin kafasında böyle bir koşullandırma yaratmaktır. Bunun için bir de tekerlemeniz var. İki- de birde «hür teşebbüs olmayan yerde, hür demokratik nizam da olmaz.» diyorsunuz. Doğrusu, bununla, reklâm ve pazarlamadan tam numara alabilirsiniz, ne de olsa mesleğiniz, ama yine aynı cümle sebebi ile, fikir namusundan ve dürüstlükten alacağınız not ne yazık ki sıfırdır. Onun, bunun emeğinden tonlarca para kazanmanın muhakkak ki hürriyetle bir ilgisi var. Fakat benim gördüğüm kadarı ile, bu,

sömürülenlerin insan gibi yaşama hürriyetleri ile ters orantılı bir ilgidir.

Bakın, şimdi, sizinkilerin bir yutturmacası daha aklıma geldi : Demagoji ustası bir büyüğünüz, bir ara, elinde tek sermayesi ipi ile taşıyacak eşya arayan hammal Mehmet efendiyi, şehir meydanlarındaki insan pazarlarında her sabah iş arayan ezik insanlarımızı, ekmeğini taştan, özel çalışma ile çıkaran emekçileri, simitçi ve işportacıları da, sizin meşhur hür teşebbüs sepetine koymuş, kendilerini, artık, milyarlarla, hattâ trilyonlarla beraber anılan isimlerle eşit sayarak onurlandırmıştı. İzin verirsiniz bu (çok affedersiniz) utanmazca yutturmacayı da, ilerde belki, başka bir mektup konusu yapmak ümidi ile, şimdilik hoşça kalın diyorum. Yine de saygılar.

Okuyucuya Not:

Bir yanlış anlamaya meydan vermemek için, gerçek bir emekle elde edilmiş ve miktarı emek değerine göre belirlenmiş her türlü kazanca, özl, resmî hangi sektörde olursa olsun, ancak saygı duyduğumu belirtmek isterim. Yazıda konu edilen özel teşebbüs kendilerine iş çevreleri, iş adamları da denilen, bazılarının ne yaptıkları pek belli olmayan, her tarakta bezleri olan, ülkenin ekonomisini ve politikasını ipoteklerinde sayan, gazetelere çarşaf çarşaf, «aman yoksulluğu paylaşmayalım, yoksulluk sizde kalsın, zenginlik bizde» anlamına ilânlar verebilen büyük kapital çevreleridir. Zaten kendilerine ısrarla hür teşebbüs deritmek isteyen de bunlardır. Atölyesinde sabahdan akşama kadar, torna başında ter döken Hamit ustanın, demirci Yaşar'ın mahalledeki, ne uzar, ne kısalır, bakkal Osman efendinin, kahveci Hüseyin'in, şoför Ahmed'in, kunduracı Mustafa efendinin, marangoz Nazmi'nin ve bunların benzeri meslek sahiplerinin, serbest çalışan Doktorların, avukatların, mühendislerin, «Biz Hür teşebbüsüz» diye ortaya çıktıklarını ne gördüm, ne de işittim.